

**BAŞIBOŞ
KEDİ-KÖPEK SEVERLER,
MEDYA VE KAMU YÖNETİMİ**

Veteriner hekim şahhüseyin mulaoğlu

veteriner hekim şahhüseyin mulaoğlu

BAŞIBOŞ KEDİ-KÖPEK SEVERLER, MEDYA ve KAMU YÖNETİMİ

mulaşah yayınları

Sertifika no:79936

İlk Yayınlama Temmuz 2022 (1.0.0 Version)

Son Güncelleme Nisan 2025 (2.0.0 Version)

ISBN: 978-625-00-7120-5

Bu çalışmanın tüm yayın hakları saklıdır.

İzin alınmadan tümüyle veya kısmen yayınlanamaz ©.

www.mulasah.com

İletişim adresi: mulasah@gmail.com

İçindekiler

BAŞIBOŞ/SOKAK/SAHİPSİZ KEDİ-KÖPEKLER	5
Giriş.....	5
Türkiye'nin Sokak/Başiboş/Sahipsiz Köpeklerine Dair Tarihi Anlatımlar.....	6
Kentleşme ve Kedi-Köpek Sahipliliği.....	7
Sorumluluklar	11
Evcil Hayvan Sorumluluğu	11
Medya Sorumluluğu	13
Kamu Yönetimi Sorumluluğu.....	13
Sokak Kedi-Köpek Popülasyonunun Kontrolünde Ötenazi Açmazı	19
Yasal Çerçeve/Mevzuat	21
Sahipsiz Kedi-Köpeklere Dair Mevcut Yasal Çerçevenin Değerlendirilmesi	22
Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 7527 Sayılı Kanun Hakkında Kişisel Değerlendirmelerim	29
Bir Sosyal Medya Vakası Örneği	32
SON SÖZ	36

Özet

Evrensel hukuk liginde üst sıralarda yer alan hiçbir ülkede, evcil hayvanların sokaklarda yaşamasına izin verilmemektedir. Çünkü evcil hayvanlar, 7/24 korunaklı güvenli bir ortamda insanların bakım, gözetim ve denetimine ihtiyaç duyarlar. Bu bağlamda, ülkemizde başıboş kedi-köpeklere yaklaşımın; hayvanların biyolojisi, ekosistem, hayvan sağlığı ve refahı, trafik, kamu güvenliği ve zararı, çevre ve halk sağlığı, başkasının hak ve hürriyeti ile bir sebep-sonuç ilişkisi yoktur. Türkiye'de yaşanan sokak hayvanları sorunun temelinde de medyanın kendilerine "hayvan sever" diyen insanları, reyting uğruna tek taraflı olarak görünür kılmasıyla (doğru bilgilendirmemek) kamuoyunun ve siyasi partilerin yanlış yönlendirilmesidir. Sadece avda, yolda, izde, ambarda, kapının önünde koruyucumuz olarak değil, aynı zamanda oba ve köylerde ortaya çıkan organik atıkları binlerce yıl boyunca silip süpüren geçmişimizin can yoldaşlarına, kentleşme/sanayileşme ile birlikte uyum sağlamayı beceremediğimiz görülmektedir. Evcil kedi-köpeklerin yaşam alanlarının artık sokaklar değil, arkadaşlık payesi ile evlerimiz olduğu noktasında bir türlü uzlaşmıyoruz.

Kamu sorumluluk sahalarındaki kamu görevlileri ile kendilerine "hayvan sever" diyenlerin mahallesinde-bölgesinde zaman zaman veya düzenli olarak bakıp-beslediği hayvanların yaşadığı eziyetlerden, çoğalmasından ve bu hayvanların çevreye saldırdığı korkulardan, endişelerden, bulaştırdığı hastalıklardan, verdiği zararlardan veya sebep olduğu trafik kazalarından fail olarak sorumlu tutulmaması, temelde devlet yönetimindeki yetersizliği göstermektedir.

BAŞIBOŞ/SOKAK/SAHİPSİZ KEDİ-KÖPEKLER

Giriş

Evcilleştirilen hayvanların, başıboş kalmasına bağlı oluşan sorunların, Tarım Devrimi'nden bu yana muhtemelen 10.000 yıl kadar bir tarihi geçmişi vardır. Birçok coğrafyada çeşitli nedenlerle etinden yararlanılmayan veya güçten düşmüş hayvanlar, sahiplerince sokağa veya yabana bırakılmakta, bazen de kedi-köpekler sahiplerini terk edebilmekte. Sahipleri tarafından terk edilen veya ayrılan hayvanlar zamanla buldukları ortamda kontrolsüz bir biçimde üreyerek, yaşadıkları alanları etkileyebilmektedir.

Yaptığım çalışma, Türkiye'nin yaklaşık 200 yıldan beri sokaklarda kontrol altına almaya çalışır gibi yaptığı, haliyle de bir türlü kontrol altına alamadığı başıboş kedi-köpeklerle genel yaklaşımını ve buna bağlı oluşan sorunları ele almaktadır. Konuları; kentleşme ve kedi-köpek sahipliliği, evcil hayvan, medya ve kamu sorumluluğu, bir sosyal medya vakası, ötenazi, yasal çerçeve, Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nda yapılması gereken değişiklikler başlıkları altında anlatmaya çalıştım. Sanayi Devri öncesi evcil kedi-köpek yaklaşımlarının, kentlerin sokaklarında mama, et-kemik ve yemek artıkları takviyesiyle aynen sürdürülmesini, ancak akıl tutulmasıyla açıklayabildim.

Köpek (*Canis lupus familiaris*); köpekgiller (Canidae) familyasına ait, farklı tip ve ağırlıkta 400'den fazla ırkı olan, etçil bir memelidir. Bozkurt'un (*C. lupus*) alt türlerinden biri olan köpek, yaklaşık 11 bin yıl önce evcilleştirildiği tahmin edilmektedir.

Üreme; köpeklerin cinsel olgunluğa ulaşması 6-12 ay. Dişiler yılda yaklaşık iki kez kızgınlık dönemine girer, erkekler ise yıl boyunca çiftleşebilir. Gebelik süresi 2 ay olup, bir batında ortalama 6-7 yavru doğurur. Beklenen yaşam süresi 12,8 yıldır.

Davranış; köpekler sosyal canlılar olup, türüyle ve insanla yaşamayı sever. Yalnızlıktan hoşlanmayan ve atası kurt gibi hakimiyet bölgesi iddiasına sahip yırtıcı bir sürü/grup hayvanıdır. Kamuya açık yerlerde kontrolsüz/tasmasız dolaştırılması risklidir.

Evcil kedi (*Felis catus*); insanlarla korunaklı güvenli bir ortamda yaşamayı seven, köpeğe benzer üreme gücü ve yaşam süresine sahip etobur bir memelidir.

Başıboş/sokak/sahipsiz kedi-köpek; korunaklı güvenli bir yeri olmayan, belli bir sahip veya bakıcının 7/24 kontrolü ve denetimi altında bulunmayan evcil kedi-köpeği ifade eder.

Türkiye'nin Sokak/Başıboş/Sahipsiz Köpeklerine Dair Tarihi Anlatımlar

K. HAMSUN-H.C.ANDERSEN 19. Yüzyılda (1841, 1899 yılları) ziyaret ettikleri İstanbul'un sokak köpeklerini şöyle anlatır.

"Her taraf köpek dolu, uluyan, kusan, birbiriyle kurt gibi dalaşan bir sürü it. Onların çıkardığı bu kargaşanın yanı sıra atlar, eşekler, develer ve Levant'ın bütün ahalisi etrafta dolaşiyor. "(Sayfa 25-26), *"Sokak ortasında bir köpek sürüsü kavgaya tutuşmuş, bir başka sürü yerde yatan hayvan leşlerini didikliyor."* (İstanbul'da İki İskandinav Seyyah, H.C Andersen-Knut Hamsun, Yapı Kredi Yayınları, 2016, sayfa 124)

İstanbul'a 1851 yılında gelen Amerikalı diplomat Samuel Sullivan Cox sokak köpeklerini şöyle anlatır *"... Yarım hektar başına 500 köpek düştüğünü söyleyebilirim. Gene de bu bazılarının zannettiği gibi bir abartı olmaz. Özellikle İstanbul'un eski Türk semtleri gibi halk tarafından bakılıp kollandıkları yerlerde bu köpekler sonbahar yaprakları kadar fazla."* (Diversion of a Diplomat in Turkey, Nabu Press 2010)

Çekya doğumlu Alman Piyanist Anna Grosser Rilke 1888-1918 yılları arasında yaşadığı İstanbul'da sokak köpeklerini ise şöyle anlatır;

"Kendimizi sağ salim bir faytona atmıştık ki, İstanbul'un sokak köpekleriyle ilk kez burun buruna geldim, aç hayvanlar bir anda arabamızın etrafını sarmışlardı. Öteden beri ıslah olmaz bir hayvan severdim, birden içim acıdı, yolculuk için yanımıza aldığımız yiyeceklerden kalanları hemen hayvanların önüne attım. Keşke yapmasaydım! Çünkü arabamız hareket edince, bütün bir köpek sürüsü havlayarak peşimize takıldı. Caddenin bir köşesine gelince sürü birden durdu, bir başka sürünün önlerine çıktığını gördüm. Daha sonra köpeklerin kentin belli bölgelerini aralarında paylaştıklarını, öğrendim". (sayfa 137)

"Cadde dar, parke taşlar kötü, yaya kaldırımı da aynı şekilde delik deşikti, her köşeye köpekler öbeklenmişti, evlerin önüne çöpler yığılmıştı, Türklerin başkentinin Avrupa yakasındaki en büyük caddesinin [İstiklal] 1888 yılındaki görünümü böyleydi. (sayfa 141)

"Galata, sokaklarda başıboş dolaşan köpeklerin en sevdiği yerdi, kasaplarla balıkçılardan atılan artıkları afiyetle yalayan bu zavallı aç hayvanlar için burası tam bir cennetti" . (sayfa 166)

"Soğuktan en çok etkilenenler sokak köpekleriydi. Türkler insanın içini burkan bir duygusallıkla onlara iyi davranıyorlardı, özellikle de yoksul muhitlerde. Altlarına eski örtüler ve saman seriyorlar, yiyecek veriyorlardı. Yavruladıkları zaman da dişi köpeğin analık sevincini paylaşıyorlardı. Köpekler aralarında kendi krallıklarını kurmuşlardı, yiyecek bulmak için bulunduğu bölgenin sınırını aşmaya kalkan köpeğin vay haline! Tek bir köpek, sürüden kaçtı mı ya da yiyecek bulmak üzere yabancı bölgeye girdi mi

diğerleri hemen üzerine atılırlar, ölesiye dişlerlerdi. Bazen böyle dalaşmalarda, savaş alanına bir araba gelip onu yerden kaldırına kadar zavallı köpek yol kenarında çürümeye bırakılırdı. Bu köpek kavgaları genelde gece yarısı olur, uykuda olan kentte, herkesi dehşetle yatağından fırlatan korkunç bir gürültü etrafa yayılırdı.

Bütün köpekler kendi bölgelerinde adeta tek yumruk halinde, birbirlerine olabildiğince destek çıkarlardı. Diğer yandan bu hayvanların kente olağanüstü yararı da oluyordu, ne bulurlarsa kursaklarına indirdikleri için sokaklardaki bütün pislikleri temizliyordı". (Sayfa 177, Avrupa Saraylarından Yıldız'a, İstanbul'da Bir Hoş Sada, Anna Grosser Rilke, İşbankası Kültür Yayınları, 2009)

Kentleşme ve Kedi-Köpek Sahipliliği

Ülkemizde 1927 nüfus sayımına göre nüfusun %24'ü şehir ve kasabalarda, %76'sı ise köylerde ikamet etmekte. Nüfusu 100 bini geçen illerin sayısı ile sanayileşme (motor gücü kullanımı) yok denecek kadar az. Günümüzde ise 1950'li yıllarda başlayan köyden şehre göçler neticesinde, nüfusun artık %85'ine yakını kentlerde yaşamaktadır.

Köylerde/kırsalda kedi-köpeklerden daha çok evin, ahırın, ambarın, bahçenin ve sürünün bekçisi/koruyucusu olarak yararlanılmakta. Yetiştiriciler başıboş kedi-köpeklere, tavuk, koyun, keçi gibi hayvanlar ile ürünlerine zarar verdikleri için çoğalmasına genellikle izin vermemektedir. Kentlerin çeperindeki adak-kurban pazarı olan mahalle ve köyler ile tavuk çiftlikleri, mezbaha, tabakhane, piknik alanları gibi organik artıkların bol olduğu alanlar ise her dem başıboş köpekler için kuluçka merkezi olmuştur.

Türkiye'de kedi-köpekler şehirlerde sahipli olarak son 30 yıla kadar çok az sayıda evde pet hayvanı, daha çok da gecekonduarda, müstakil evlerin bahçelerinde, fabrikalarda, atölyelerde, depolarda koruma amaçlı beslenmekteydi. Günümüzde ise koruma amaçlı köpeklerin yerini 7/24 kamera-alarm sistemleri, kedilerin yerini de fare tuzakları ve ilaçların aldığı söylenebilir.

Şehirlerde hemen hemen her dönemde ama az ama çok üreyen bir başıboş kedi-köpek popülasyonu vardır. Kendilerine "hayvan sever" diyenlerin söyleminin aksine, mevcutlar içerisinde sokağa terk edilmiş sahipli kedi-köpek oranı, yaşama gücü zayıf olduğu için çok düşüktür. Son 200 yılın hangi dönemlerinde sokaklarda sahipsiz kedi-köpek yoğunluğunun pik yaptığını bilmek mümkün olmamakla birlikte, kentleşme paralelinde sorunların da arttığı söylenebilir. Kentlerimizde başıboş kedi-köpek, mama, yemek artıkları, kemik, dışkı, tüy ve döküntü kaplarla süslemenin gelenekselleştiğini söylemek, abartı olmasa gerek. Doğal olarak günde en az iki kez milyonlarca başıboş kedi-

köpek, sokaklara-parklara-bahçelere-kentin çeperlerine tuvaletini yaptığı için, haliyle birçok semtte sabahları boka basmadan yürümek, bayağı marifet ister.

Türkiye'de ne kadar sokak kedi-köpeği olduğu bilinmemekle birlikte (zaten üstel büyüme olduğu için bilinmesi de mümkün değil), ana akım medyada mevcudun 5-10 milyon civarında olduğu yazılıp çizilmektedir. Ancak mama takviyesinin üremeye pozitif katkı yaptığını ve sahipsiz hayvanlara bağlı vaka sayılarının hızla arttığı da bilinmektedir. Bir bölgedeki başıboş köpek mevcudunu yüksek oranda besleyenler ve yenilebilir atıklar, sokak kedisi mevcudunu ise besleyenler ile birlikte başıboş köpekler belirlemektedir. Bu bağlamda, sahada kamu gözetiminde, "başıboş kedi-köpek severler" arasında sokak hayvanlarının mevcudunu artırmaya dönük, dişe diş bir rekabet olduğu izlenmektedir.

Şehir ve kasabalarda Osmanlı Dönemi'nden günümüze dek başıboş köpek kaynaklı sorunların yaşandığı, geçmişe dönük haber taramalarına bakıldığında görülmektedir. Elbette kendilerine "hayvan sever" denilen kişiler, bütün olan bitenleri sorun olarak görmemektedirler. Çünkü onlar kendilerince "seviyorlar". Başıboş kedi-köpeklerin yaşadığı çevrede, çeşitli sorunlara yol açmasına dair her zaman kendilerince buldukları "ama" ile başlayan haklı bir gerekçeleri vardır. Bu gerekçelerinin; kedi-köpeğin biyolojisi, refahı ve sağlığı, trafikteki aracın şiddeti, kamu güvenliği ve zararı, ekosistem, çevre ve halk sağlığı, başkasının hak ve hürriyeti ile bir sebep-sonuç ilişkisi yoktur. Ekosistemin sağlıklı işleyişinde carnivor, omnivor, herbivor ve detritivorların beslenme tarzlarını ve rollerini görmemezlikten gelirler. "En iyi savunma hücum" diyerek, örgütlü bir biçimde yüksek sesle kendilerini "hayvan sever, vicdanlı", karşısındakini "hayvan sevmez, cani" diye etiketleyerek, gerçeklerin sorgulanmasına ket vururlar. Ana akım medya desteğiyle de başıboş hayvanları vicdan nesnesi yaparak, kanıt/nesnel düşünceye dayalı siyasi çözüm arayışını sabote ederler. Kamu yönetim otoritesinin malum çözüm üretim gücü bu tutumla birleşince, sorun asırlar boyu kolayca halının altına süpürülebilir.

İşin bir diğer ilginç yanı da kendilerine "hayvan sever" denilenlerden, "başıboş köpek severlerin" genellikle sahipli köpekleri, sokak kedilerini, çevreyi ve yaban hayatını, yine "başıboş kedi severlerin" çevreyi, komşusunun bahçesini, arabasını ve kuşları hiçe sayan tavırlarıdır. Hayvanların güvenli ve korunaklı olmayan sokaklarda-parklarda-bahçelerde-ormanlarda kendilerinden su ve yiyecek dilenmesinden adeta zevk alıyor ya da hayır işliyorlarmış gibi davranmalarıdır. Taraftarı olduğu hayvanın dişlerinin pençelerinin kime ve neye, niçin dokunduğu ile ilgilenmemeleridir. Halı altının travma, kemik, acı, zarar-zıyan, bulaşıcı hastalık, çevre tahribatı ve boşa giden kamu kaynağı ile dolu olmasında ki

rollerini asla sorgulamamalarıdır. Bu nedenle soruna; "başıboş kedi-köpek severler, medya ve kamu yönetimi sorumsuzluğu" ismini koymak, sanırım daha doğru olacaktır.

Mevcut başıboş/sokak/sahipsiz kedi-köpeklere yaklaşımın yarattığı sorunlar, üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar;

1- Başıboş kedi-köpeklerde refah yetmezliği;

- ↓ Kötü ve güvenli olmayan koşullarda barınma. Birbirleriyle yaptıkları alan ve güç kavgaları, korku, şiddete uğrama, termal stres, yaralanma, sakat kalma,
- ↓ İhtiyaçları olan temiz su ve yiyeceğe, zamanında düzenli olarak ulaşamama,
- ↓ Hastalık ve zararlı etkenleriyle sürekli iç içe olma,
- ↓ Koruyucu sağlık tedbirlerinden, teşhis ve tedavilerden zamanında veya hiç yararlanamama,
- ↑ Doğal davranışlarını kısmen gösterebilme (sürüleşme, üreme, avlanma vb.).

2- Kamu güvenliği, çevre ve halk sağlığı;

- ↓ Çevrede korku ve endişe yaratma, kişi özgürlüğünü kısıtlama,
- ↓ Kist hitadik, toksoplazma, neosporosis, cryptosporidiosis, kuduz gibi birçok tehlikeli hastalığı çevreye bulaştırma. Sokaklarda milyonlarca başıboş kedi-köpeğin; insanlarla, yaban hayatıyla, çiftlik hayvanlarıyla, birbirleriyle iç içe geçerek "hastalık yayma cemiyeti" gibi hareket etmediği söylenemez.
- ↓ Fiziksel saldırılar sonucu başta çocuklar olmak üzere insanlarda, evcil ve yabani hayvanlarda yaralanma, sakatlanma ve ölüm,
- ↓ Trafiki tehlikeye düşürme, sebep oldukları trafik kazalarıyla can ve mal kayıplarına, yaralanmalara, sakatlanmalara ve ruhsal travmalara yol açma,
- ↓ Çevre kirliliği (dışkı, tüy, yiyecek-mama kapları ve artıkları vb.), gürültü,
- ↓ Çevreye zarar verme (park-bahçelerde çim, çiçek, fide, fidanlar ile sokaktaki araçları kemirme ve tırmalama gibi),
- ↓ Yaban hayatını tahrip etme (kuş, tavşan, tilki, çakal, karaca, domuz gibi türlerin popülasyonunu azaltma), ekosistemin dengesini bozma,
- ↓ Bir dedenin torununu güvenle parklarda yürütememesinin veya belediye işçisinin sorumlu olduğu parkı-sokağı temiz tutamamasının üzüntüsü.

3- Kamu maliyesine bindirdiği yük; sokak kedi-köpeklerinde doğum kontrolünün imkansız yakın zor olması, mevcudunun ister istemez her geçen yıl artmasına yol açmaktadır. Türkiye'de 5-10 milyon civarında sahipsiz kedi-köpek olduğu tahmin

edilmektedir. Sokaktaki bir sahipsiz köpeğin yıllık kamuya maliyetinin en az bir asgari ücretinin aylık ücretinin %25-30'u kadar olduğunu tahmin ediyorum (yakalama-takip, mama, aşı, tedavi, kısırlaştırma, sebebiyet verdiği trafik kazalarındaki hasar ve yaralanmalar, insan ve diğer hayvanlarda tedavi giderleri, ısırığa bağlı insanlarda yara bakımı + tetanoz aşısı + antibiyotik + 2-4 doz kuduz aşısı + immünglobulin vb.). Örneğin; Dünya Sağlık Örgütü, kuduz şüpheli ısırıklarda ısırılma sonrası kişi başına koruyucu doz (PEP) aşılama giderini 108 \$ olarak hesaplamaktadır. Sağlık Bakanlığı verilerine göre 2023'de sahipsiz hayvan kaynaklı kuduz şüpheli temas sayısı yaklaşık 300.000 kişi. Bu da insanlarda sırf kuduz aşılama gideri olarak, kamu kaynaklarından yılda 30 milyon \$ civarında harcama yapmak zorunda kalındığını göstermektedir.

Kuduz hastalığına karşı mevcut 10 milyon başıboş kedi-köpeğin aşılmasının ise kamuya yıllık maliyetinin 20 milyon \$ (10 milyon baş kedi-köpek X 2 \$/doz) olacağı hesaplanmaktadır. Oysa ülkede; 15 milyon büyükbaş, 40 milyon küçükbaş, 200 bin tek tırnaklı, 400 milyon kanatlı ile 10 milyon kedi-köpekte salgın ve zoonoz karakterli hastalıklara karşı mücadelede kullanılmak üzere, Tarım Bakanlığına 2023 yılında tahsis edilen toplam ödenek tutarı 414,1 milyon TL, yani yaklaşık 17,44 milyon \$'dır. Hayvan sağlığı için ayrılan bütçenin, başıboş kedi-köpeklerin kuduz hastalığına karşı aşılmasına bile yetmediği ortadadır. Bu koşullarda, haliyle sokak hayvanlarının aşı, teşhis ve tedavilerinden dolayısıyla sağlığından bahsetmek, abes olur.

Başıboş kedi-köpekler için kamu hazinesinden yılda ne kadar kaynak kullanıldığı tam olarak bilinmemekle birlikte, kamu zararlarının yanı sıra kamu giderlerinin de her geçen yıl arttığı, sokaklardan izlenebilmektedir. Almanya'da bile belediyeler köpek sahiplerinden vergi alırken (2023 yılında toplam 421 milyon €, [AA aa.com.tr](http://aa.com.tr)), ülkemizde kıt kanaat geçinen halktan toplanan vergilerin, kamu yararına kullanmak yerine sokaklara saçılmasını anlamak zordur. Nitekim Tarım ve Orman Bakanlığının Faaliyet Raporlarında yer alan birtakım ifadelerde, ülkenin sorunu çözme kapasitesini açıkça göstermektedir (*Yılda ortalama 122.500 sahipsiz kedi-köpeğin kısırlaştırılması, 26.500 hayvanın sahiplendirilmesi, mevcudun sadece %3'nün kuduza karşı aşılması*).

"2017-2023 yılları arasında sahipsiz 701.474 hayvanın kısırlaştırılması için yerel yönetimlere ödenek aktarılmıştır. Yerel yönetimler tarafından 2004-2023 döneminde 2.793.232 adet sahipsiz hayvan aşılanmış, 2.450.365 adet hayvan kısırlaştırılmış ve 529.486 adet hayvan bakımevlerinden sahiplendirilmiştir." [Bakanlık 2023 Yılı İdare Faaliyet Raporu](#)

Sorumluluklar

Sorumluluk; kişi veya kurumun kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, şeklinde tanımlanabilir. Doğada milyonlarca yıl boyunca yaşamını idame edecek alanlar bularak, neslini sürdüren yabani hayvanların bazı türleri, yaklaşık 10 bin yıl önce insanlar tarafından evcilleştirilmiştir. Evcilleştirilen türler, insana bağımlı yaşama alıştıkları için mutlaka hayvanların sağlığı ve refahı ile evre ve halk sağlığını koruma noktasında sorumluluk stenilmesi gerekir. Somut anlatımla evcil köpek, yaban köpeği gibi doğada yaşamını idame edemediği için, özel korunaklı bir alanda 7/24 insanın bakımına ihtiyaç duyar. lke olarak, sanırım evvela bunu anlamamız gerekiyor.

Evcil Hayvan Sorumluluğu

Türkiye'de gerek ev hayvanlarının refahını yeterli seviyeye çıkarmak gerekse evlerden sokağa yansıyan sorunları minimize edilebilmek için, eğitim, yeterlilik/izin, denetim ve yaptırım konularında, güçlü/etkili regülasyonlara ihtiyaç vardır (tabi uygulanacaksa).

Evcil hayvan canımız isteyince bakacağımız, seveceğimiz veya merhamet ederek sevap kazanılabileceğini düşünebileceğimiz bir nesne değildir. Yaşam boyu 7/24, insanın bakım ve gözetimine ihtiyaç duyan bir candır. Bakılacak yerler evimiz-bahçemiz veya bakacağımız hayvanın fiziksel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçları doğrultusunda özel tasarlanmış güvenli ahır, ağıl, hara, kümes veya barınaklardır. Doğal afetler haricinde kamuya açık alanlarda (sokak, meydan, park, kampüs, site, boş arazi vb.) sahipsiz veya yaban hayvanı beslemeye çalışmak, hayvanın refahı ve sağlığı açısından eksik, kamu güvenliği, evre ve halk sağlığı açısından riski artıran bir fiildir. Bu nedenle başıboş veya yaban hayvanı besleyenlere, cezai müeyyide konulmasını gerektirir. Toplumda, kedi-köpeklerin sokaklarda özgürce dolaşmasında sakınca görmeyen insanlar elbette olabilir, bu düşünce özgürlüğü bağlamında temel bir haktır. Temel sorun; şahısların-kurumların zaman zaman veya düzenli olarak bakıp-beslediği sokak veya yaban hayvanın direkt veya endirekt yoldan sebep olduğu korku, ısırık, hastalık ve evre zararı noktasında idari-mali sorumluluk stlenmemesi, Türk Ceza Kanunu'nda fail olarak görülmemesidir. Örneğin; sahipli hayvanın trafik kazasına yol aması halinde, sahibi Türk Caza Kanununun 177. Maddesine göre tedbirsizlikten hakim karşısına çıkarılmaktadır. Oysa sahipsiz hayvanın sebep olduğu trafik kazasında, sorumlular (başıboş hayvanları bakıp-besleyenler ile araç yolunda dolaşmasına izin veren kamu görevlileri) apaçık ortada olmasına rağmen sorumlu tutulmaması, evrensel hukuk ilkeleriyle temelde bağdaşmamaktadır.

İçişleri Bakanlığı İç Güvenlik Stratejileri Dairesi Başkanlığının Ocak 2022'de yapmış olduğu "Sokak Hayvanlarına Bakış ve Toplumsal Güvenlik Algısındaki Yerleri" anketinde;

“Siz ya da bir yakınınız bir sokak hayvanının saldırısına uğradı mı?” sorusuna;

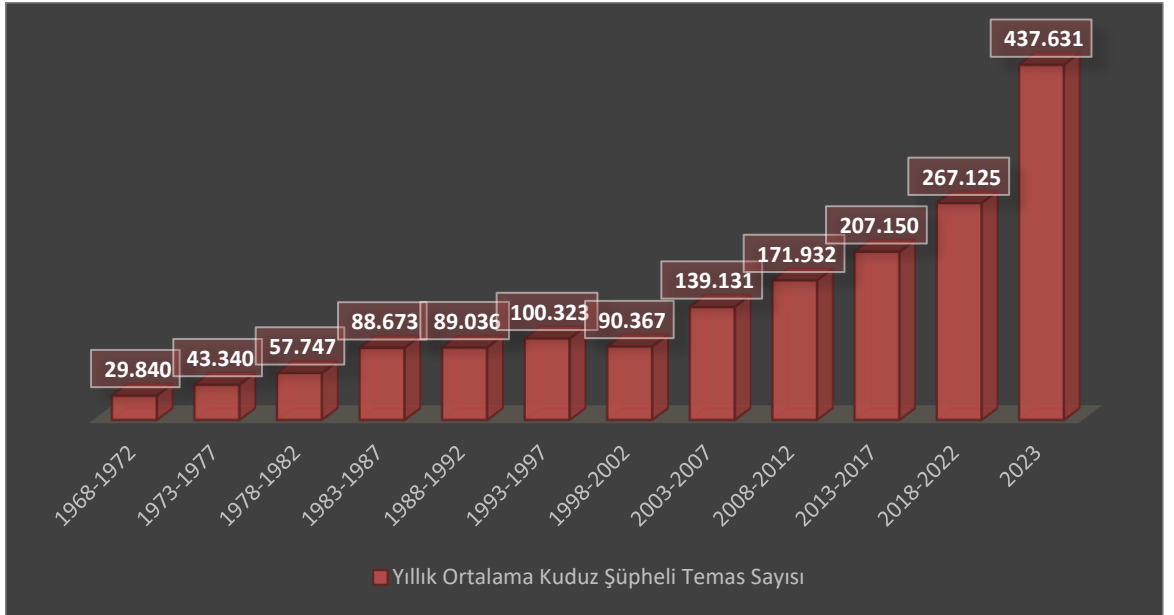
“Ben uğradım” cevabı verenlerin oranı %13,6.

“Evet, bir yakınım uğradı” diyenlerin oranı %26,9.

Sayırsız kez saldırıya uğramış biri olarak, İçişleri Bakanlığı anketinde çıkan bu oranların il, ilçe ve mahallelere göre değişmekle birlikte, saha gözlemlerimle uyumlu olduğunu söyleyebilirim. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, sahihsiz köpek saldırısına uğrayanların %40'nın 15 yaş altı çocuklar olduğunu da unutmamak lazım.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre, 2000 yılında yaklaşık 87.508 olan kuduz şüpheli temas sayısı, 2023 yılında 437.631'e çıkmıştır ([Kuduz Profilaksi Rehberi.pdf saglik.gov.tr](https://www.saglik.gov.tr/Kuduz-Profilaksi-Rehberi.pdf)). Sağlık Bakanlığının yayınlamış olduğu yıllık kuduz şüpheli temas sayıları, sahihsiz kedi-köpek sayısındaki artışı (kuduz şüpheli temas sayısının en az %80'ni başıboş kedi-köpeğe bağlı) net olarak göstermektedir (Grafik 1).

Grafik 1; 1968-2023 Yılları Arasında 5 Yıllık Ortalamalara Göre Kuduz Şüpheli Temas Sayısı

Kaynak; Sağlık Bakanlığı verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır, Update Şubat 2025.

Not; son beş yılın yaklaşık iki yılının sokağa çıkma yasaklarıyla geçtiği de unutulmamalıdır.

Her geçen yıl artarak devam eden yüz binlerce ısırık vakasının baş sorumlusunun sokak kedi-köpeklerini besleyenler ile buna izin veren veya engel olmayan kamu yetkili otoritesi olduğu apaçık ortada iken, medyanın halkın "doğru bilgi edinme hakkına" saygı göstermemesini anlamak güçtür.

Medya Sorumluluğu

Ana akım medyanın genel tutumu ve haber yapma şeklinin, izlenme-tıklanma sayısı (reyting-reklam, kazanç sağlama) uğruna milyonlarca başıboş kedi-köpeğin yaşamı boyunca 7/24 çektiği acıları yok sayan, sadece birkaç kedi-köpeğin bir anıyla, insani duyguları sömürmeye dayandığını söyleyebilirim. (*Geçmişe dönük 5-10 yıllık haber taramaları*).

Medyanın insanların hayvan sevgisini kullanarak, halkta tıklanma-izlenme isteğini yaratmasını (etkileşim almayı) bir noktaya kadar anlayabilirim. Ancak ana akım medyada halkın doğru bilgi alma hakkının açıkça ihlal edilerek, başıboş kedi-köpeklerin vicdan veya reklam (izlenme, kazanç sağlama) nesnesi yapılmasının temel hukuk/basın ilkelerine aykırılık teşkil ettiği kanısındayım. Evcil bir hayvanın, yaşamı boyunca özel korunaklı bir ortamda 7/24 yetkin bir sorumlunun bakım ve gözetiminde kalması gerektiğini söyleyenler, ana akım medyada çoğunlukla "hayvan düşmanı" gibi gösterilmektedir. Oysa kriminal/adli durumlar hariç, kimilerinin hayvana düşmanlık yaptığı/yapabileceği düşünülemez.

Ana akım medyada milyonlarca kedi-köpeğin sokaklarda, caddelerde, park-bahçelerde, yerleşkelerde, ormanlarda, dağ bayırlarda başıboş sahipsiz kalmasının yarattığı ve yaratacağı sorunlar, açık yüreklilikle ele alınamadığından, doğru bir şekilde kamuoyu oluşmamaktadır. Bu nedenle mevcut kamuoyu ortamında, çevre, hayvan ve halk sağlığı bilinci gelişmiş ülkelerin genel kabulü olan; "**Doğal afetler haricinde sokak veya yaban hayvanı asla beslenmez.**" sözünü açık yüreklilikle diyecek cesareti, insanlar kendilerinde bulamamaktadır. Haliyle böylesine objektif olmayan bir kamuoyu ikliminde, sokak veya yaban hayvanı besleyenlere yasalar çerçevesinde engel olunamadığı için de, sokaklarda yüzyıllardır başıboş hayvanlar eziyet içinde dolaşmaya, can yakmaya devam etmektedir.

Kamu Yönetimi Sorumluluğu

Tarihi kayıtlar/anlatımlar, Osmanlı Dönemi dahil 200 yıldır şehir sokaklarında beslenen köpeklere bağlı oluşan sorunların bir türlü esastan çözülemediğini söylemektedir. 2004 yılında yürürlüğe giren 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu göre "yakala, aşıla, kimliklendir, kısırlaştır, alındığı yere bırak" yöntemiyle sokaktaki başıboş kedi-köpek popülasyonunu kontrol altına alma ve azaltma mümkünmüş gibi görünse de dünyada, Türkiye gibi büyük bir ülkede başarılımış bir örnek yoktur. Olamaz da. Çünkü, bu insancıl gibi görünen yöntem; et obur, saldırgan, hareketli, hızlı, gececi, gizlenmeyi bilen, sürü oluşturma davranışı gösteren ve üreme gücü yüksek (eksponansiyel artış, [Tablo 3](#)) hayvan türlerinin popülasyonunu kontrol altına alınmasında gerçekçi bir yöntem değildir. Hakeza milyonlarca

sahipsiz kediyi sokakta bırakıp, köpeği bakımevlerinde bakmaya kalkmak da gerçekçi değildir. Böylesine "Porof. Zihni Sinir Proceler"i ancak "aya tahta merdiven dayamaya kalkanlar" veya "sayı saymasını bilmeyenler" savunabilir. İşin daha da kötüsü, kamu yönetim otoritesinin böylesine nesnel olmayan verilere göre hareket ediyor olmasıdır (vah ki ne vah).

Türkiye 2000 yılında başladığı büyükbaş-küçükbaş hayvan kaydını bile 23 yıl sonra başarılı bir noktaya taşıyamamıştır. Üstelik tüm büyükbaş-küçükbaş hayvanlar, sahipleri gözetim ve kontrolünde 7/24 bakılıp-beslenmekte ve kimliklendirmesi için de kamu kaynaklarıyla desteklenmektedir. Buna rağmen Tablo 1’de de görüleceği üzere kayıt altına alınan hayvan sayılarının yıllar bazında doğurganlıkla uyumlu olmayan bir biçimde yüksek oranda değişkenlik (%31-53) göstermesi, zamanında doğru ve etkin bir biçimde kaydının yapılamadığını ortaya koymaktadır. Daha açık deyimle kayıtların güvenilirliği tartışma konusudur. Ülkenin genel kayıt tutma anlayış ve kapasitesi ortadayken, sahipli-sahipsiz tüm kedi-köpekleri kimliklendirmeye çalışmanın sonuçları ile bu işten kazançlı çıkacak olanlar (kayıt yapmış gibi yapanlar, küpeciler-mikroçipçiler, yazılımcılar vb.), baştan bellidir.

Tablo 1; Türkiye’nin Yıllar Bazında Büyükbaş-Küçükbaş Hayvan Mevcudu, Kayıt Altına Alınan Hayvan Sayısı ve Yüzdesi

Yıl	Büyükbaş Hayvan			Küçükbaş Hayvan		
	*Mevcudu (milyon)	**Kayıt Edilen (milyon)	Kayıt (%)	*Mevcudu (milyon)	**Kayıt Edilen (milyon)	Kayıt (%)
2010	11,5	6,1	53	29,4	10,5	36
2011	12,5	4,9	39	32,3	11,4	35
2012	14,0	7,0	50	35,8	19,2	54
2013	14,5	4,9	34	38,5	17,1	44
2014	14,3	6,7	47	41,5	20,0	48
2015	14,1	4,5	32	41,9	13,9	33
2016	14,2	4,6	32	41,3	14,5	35
2017	16,1	8,0	50	44,3	19,6	44
2018	17,2	6,8	40	46,1	14,5	31
2019	17,9	7,2	40	48,5	18,7	39
2020	18,2	5,6	31	54,1	16,6	31
2021	18,0	6,7	37	57,5	19,6	34
2022	17,0	5,2	31	56,3	17,2	31
2023	16,6	5,8	35	52,4	15,6	30

Kaynak; *TÜİK, **Tarım ve Orman Bakanlığı Yıllık Faaliyet Raporları, erişim Mart 2025

Kedi-köpekler sokaklarda tutuldukça, bütün askeri birlikler her yıl düzenli olarak seferber edilse bile, kısırlaştırma ve kimliklendirme yöntemiyle popülasyonun kontrol altına alınması olası değildir. Şehrin bütün park ve çeperleri hayvan barınaklarıyla donatılsa bile, bir süre sonra başıboş kedi-köpekler için daha fazlasına ihtiyaç duyulacaktır. Gelişmiş (temel sorunlarını çözmüş) ülkelerin tamamında "*Sokakta sahihsiz/basıboş hayvan bırakma, sahipli olanların da refahını kontrol et, hayvana eziyet edene (sokağa atma dahil) mutlaka cezai yaptırım uygula*" temel prensibi (mevzuatı) uygulanmaktadır.

Düzenli/programlı olmasa da yaklaşık 30 yıl boyunca (1996-2025) Ankara'nın cadde ve sokaklarını, parkları, ağaçlandırma sahaları, kampüsleri, kent çeperlerindeki köyleri, maden-taşocağı, çiftlik, piknik sahaları, tesis, lokanta, yol kenarları, köpek barınakları, tarla-bahçe, dağ bayırını ne var ne yok adım adım gezdim. Gün oldu 10 km, gün oldu 40 km yol yürüdüm. Sayılamayacak kadar çok köpek saldırısına uğradım. En az bir o kadar da saldırıya uğrayanların yardımına koştum. Köpeği ezmek için acı frenle yoldan savrulanları teselli etmeye çalıştım. 100'den fazla bireyden oluşan devasa büyüklükte köpek sürüleri ile bile karşılaştım. Yıllarca tek başıma dağ zirvelerine gittim, hiçbir zaman şehirlerin (İzmir-Çeşme'den Ağrı-Doğubayazıt'a kadar) çeperlerindeki kadar fazla tehlikeye maruz kalmadım. Sokak köpeklerinin hareketliliği ve saldırganlığını sınırlayan yegane şeyin gündüz öğle sıcakları olduğunu söyleyebilirim. Onun dışında ki tüm zamanlarda aktifler ve her türlü riskin kapısı ardına kadar açıktır.

Basıboş kedi-köpeklerin çektiği acılar (refah yetmezliği) o kadar fazla ki insani/etik açıdan hiçbir zaman görüntülemeyi doğru bulmadım. Bir hekim olarak bile bünyem kaldıramazdı. Elbette refah içinde olan sokak kedi-köpeklerini de gördüm. Semirtilmekten yağ torbasına dönenleri, bir ablanın kendisine ikram ettiği çemeni sıyrılmış pastırmaya veya kasaptan taze alınmış bonfileye burun kıvıranları, yine bir ablanın her gün gezmeye çıkardığı ev köpeğini düzenli olarak oynatan, eğlendiren sokak köpeği bile gördüm. Türkiye'nin en iyi tıp fakültesinin hastane koridorunda, sabahın muayene kalabalığında hasta sedyesinin üzerinde mışıl mışıl uyuyan kediye rastladım. Çocukların harçlıklarını sokak kedi-köpekleriyle paylaştıklarında ya da başıboş kedi-köpek severlerin hayvanlara dokunduklarında, yüzlerdeki o ortak mutlulukları görmemek mümkün değil. Ancak bütün olup bitenlere baktığımda, bu süreler bir gündeki 1440 dakikanın 1 dakikası kadar bile değildir.

14.05.2021 tarihinde kişisel web sayfamda (mulasah.com) yayınlamış olduğum "Başkent Ankara'ya Çeperinden Bakmak" isimli çalışmamdaki başıboş köpeklerle ilgili

tespitlerim; "..., Ankara'da başıboş köpeklerin olduğu bütün bölgelerde 15-20 yıl önce hiçbir güvenlik tedbiri almadan, rahatça dolaşıp, hayvanlarla diyalog kurabiliyordum. Şimdi birçok noktada, özellikle yol kenarlarında artan başıboş köpek sürülerinin birbirlerine ve insanlara karşı son derece vahşileştiğini, gerek kendi deneyimlerim gerekse çobanların beyanı ve aldıkları tedbirlere bakarak söyleyebilirim. Düzenli özel araçlarla gelinip besleme yapılan alanları, doğası gereği köpekler sahiplendiği için besleyenler hariç yaklaşanı, kendilerine yönelik bir tehdit olarak görmektedirler.

....., İki bölgede de [Ankara'nın güneyi ve batısı] başıboş köpeklerin ürpertici ses ve görüntüleri ile iç burkucu halleri, insanda derin yaralara yol açacak kadar birbiriyle yarışta. Vicdanlı insanların ellerinin havada kaldığı, tek kazananın "hayvan sever" pozunda durmadan medyayı, siyaseti, bürokrasiyi ve toplumu ablukaya alanlarla, mama satıcıları olduğu hissi, insanı tepeden tırnağa esir alıyor."

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün, Sokaklara Koyduğu "Sokak Hayvanları için Su ve Beslenme Odağı"

Ankara-Altındağ Hamamönü, Yorumsuz, mulasah2023

Bozcaada Belediyesi, Sokakları Yeniden Tanımlamış

Çanakkale-Bozcaada, insanlar ve diğer canlılar başka kapiya, mulasah 2023

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastahanesi Hasta Koridoru, Mart 2025 saat 10.00

Bahçede, pencere diplerinde canı sıkılan bir kedi, hasta sedyesinde muayene sırasını beklerken. Mulasah_2025

TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI- Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
HAYVAN SAĞLIĞI SEKTÖR POLİTİKA BELGESİ 2021-2025

“Tablo 44. Hayvan Sağlığı Sektörü Sorun Alanları ve Eylem Planları

No	Sorun Alanları	Çözüm Önerileri	Eylem Planı	Sorumlu Kurum/ Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kurum/ Kuruluş
19	Sokak hayvanlarında popülasyon artışının olması	<ul style="list-style-type: none">• Sokak hayvanlarının popülasyon kontrolünün sağlanması için kısırlaştırma yapılmalı• Sokak hayvanlarının koşullarının hayvan refahına uygunluğu sağlanmalı	<ul style="list-style-type: none">• Belediyeler tarafından her ilçeye geçici hayvan barınaklarının kurulması• Hayvan barınaklarının olduğu yerde kısırlaştırma merkezlerinin oluşturulması• Hayvan barınaklarına Veteriner Hekim istihdam edilmesi• Belediyelerde Veteriner İşleri Daire Başkanlıklarının olması	TOB, İçişleri Bakanlığı	Belediyeler, STK'lar, Meslek Örgütleri “

Kaynak; tarimorman.gov.tr/TAGEM, Erişim 2025, politika belgesinde sorunu da çözümünü de ara ki bulasın!

Yukarıda kamu yönetiminin konuya genel yaklaşımını birebir yansıttığını düşündüğüm 3 görüntü ve 1 “politika belgesine” yer verdim. Kuşkusuz bu görüntü ve ifadeler, öncelikle kamu yönetiminde bir zihniyet devrimine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Türkiye’de başıboş kedi-köpek yoğunluğunun her geçen yıl artmasına bağlı olarak, kamu zararının yanı sıra, sokak hayvanlarının sağlığı ve refahı ile çevre ve halk sağlığı daha da kötüleşmektedir. Kamu yönetim otoritesinin, kamusal alanların başıboş kedi-köpek tarlasına dönüştürülmesine izin vermesi (engel olmaması), bunun neticesinde oluşan sorunları da “ne yapalım, hayvan severler” böyle istiyor diye açıklaması, akıl ve izanla açıklanamaz. Oysa bir canlıyı veya nesneyi sevip sevmeme subjektif kavramlar olduğu için, yasama-hukuk faaliyetleri kapsamında değerlendirilmez. Bu tabloyu, dünyada hayvan sağlığı ve refahı standartlarını belirleyen hiçbir gelişmiş ülkede görmek mümkün değildir. Daha da acı olanı, evcil yırtıcı hayvanları sokaklarda çoğaltacağı belli olan eylemlerde bulunarak (sokakta besleme yapma, yiyecekleri-mamaları gelişi güzel çevreye atma, sokak hayvanlarını reklam, vicdan veya iletişim nesnesi yapma gibi), çevreyi ve hayvanları korunduğuna iman edilmesidir. Oysa sorunun ana kaynağı, sanılanın aksine, bizzat sokak hayvanlarını besleyenler ile medya ve kamu yönetiminin sorumsuzluğudur. Bu nedenle doğal afetler haricinde kamuya açık alanlarda sokak veya yaban hayvanı besleyenler ile buna engel olmayan sorumluluk sahalarındaki kamu görevlileri, Türk Ceza Kanununun 177. Maddesinde yapılacak değişiklikle sorumlu tutulmadan, bu sorunun çözümünde yol alınamayacağı açıktır.

Sokak Kedi-Köpek Popülasyonunun Kontrolünde Ötenazi Açmazı

Ötenazi; veteriner hekimlikte hayvanın acı çekmeden hayatının sonlandırılması şeklinde tanımlanabilir. Her ne kadar arzu edilmese de ötenaziye acıları azaltma (hayvan sağlığı ve refahı ile çevre ve halk sağlığını koruma) adına, zorunluluktan son bir çare olarak zaman zaman başvurulmaktadır.

Doğal afet gibi özel durumlar dışında sokak veya yaban hayvanı beslemeye çalışanlar, kontrolsüz üremeye yol açtığı için çevreye ve hayvana faydadan çok zarar vermektedir. Ancak ülkemizde sokakları evcil kedi-köpeklere yurt yapanlar; güvenli korunaklı bir ortamın, zamanında yeterli ve güvenli bir gıdanın, korku, şiddet ve travmanın, hastalık ve zararlılardan korumanın, teşhis ve tedavinin hayvan açısından önemini bilmezlikten gelerek, hayvanların acı içerisinde yaşamasındaki rollerini inkar etmektedirler. Bilakis "hayvan sever", "vicdan sahibi", "hayır işleyen", "çevreci", "hayvan haklarını savunan", "yaşamdan yana", "patililere kucak açan" gibi erdemli tavırlar içerisinde hareket ederler. Kuşkusuz erdemli davranışlar, insanı insan yapan kıymetli değerlerdir. Ancak bu değerler insana, hayvana, çevreye ve kamu malına faydadan çok zarar verdiğinde, insani değer olmaktan hızla çıkarak suç kapsamına girdiğini, ülke olarak bir türlü kabul etmiyoruz. Konuyu, uzun yıllar saha gözlemiyle oluşturabildiğim sokak kedi-köpeklerindeki popülasyon artış hızını, 100 kedi-köpeğin bir yılın sonundaki ortalama mevcudu üzerinden kabaca formüle ederek, anlatacak olursam.

Tablo 2; Sokak Kedi-Köpeklerinde Bir Yıllık Sürü Projeksiyonu (100 Mevcut Üzerinden)

Sokak kedi-köpek sayısı	100
Erkek sayısı (%50)	50
Dişi sayısı (%50)	50
Bir sokak kedi-köpeğinin bir yılda doğurduğu minimum yavru sayısı (=2 X 4)	8
Sokakta üreme yeteneği olmayan (kısırlaştırma, yaşlı vb.) dişi sayısı Max. (%60)	30
Sokakta üreme yeteneği olan dişi sayısı minimum (%40)	20
Bir yılda doğan toplam yavru sayısı (20 dişi X 8 yavru/dişi başına)	160
Bir yılın sonunda toplam kedi-köpek sayısı (yetişkin 100 + bir yılda doğan 160)	260
Normal yıllık ortalama ölüm oranı yaklaşık (%10)	30
Normal koşullar altında bir yılın sonunda hayatta olması beklenen toplam kedi-köpek sayısı yaklaşık (=260-30)	230
Ancak sokaklarda genellikle bir yılın sonunda hayatta kalanların yaklaşık sayısı (uzun yıllar saha gözlemi)	120
Sokaklarda normal olmayan bir biçimde (araç altında ezilme, diğer hayvanlar tarafında parçalanma, kötü çevre koşulları) acı içinde ölenlerin yaklaşık sayısı	110

Türkiye'de ortalama 100 sokak kedi-köpekten oluşan bir sürü çoğalarak, bir yıl sonra minimum 230'a çıkmakta, ancak bunlardan en az 110'u normal olmayan bir biçimde acı

içinde ölmektedir. Elbette sokak kedi-köpeklerinde çoğalma ve eksilmeye etki eden çok fazla faktör vardır. Söz gelimi kentin çeperleri-çöp atma bölgeleri ile şehir merkezleri arasında veya il-ilçe-semtlere göre popülasyon artış hızı yüksek oranda değişebilmektedir. Ancak totalde, sokak kedi-köpeklerin üreme gücü ile çevresel direnç göstergelerine baktığımızda, sahada hemen hemen her yıl mevcut sokak kedi-köpek sayısından fazla hayvanın, kötü çevre koşulları (trafik, açlık, kavga, hastalık gibi) nedeniyle normal olmayan bir biçimde öldüğü izlenmektedir. Zaten normal olmayan ölümler olmasaydı, 20 yıl içerisinde Anadolu'nun şehirleri köyleri sahihsiz kedi-köpekle dolardı ([Grafik 2](#)). Nitekim Sağlık Bakanlığının yayınlamış olduğu 2000-2023 yılları arasındaki kuduz şüpheli temas sayısının 87.508 den 437.631'e çıkması (yıllık ortalama %7,23'lik vaka artış oranı), bize durumu açıkça anlatmaktadır. Somut anlatımla, Türkiye'de sokak kedi-köpek sayısı 1 milyon ise, her yıl en az 1,1 milyon kedi-köpeğin normal olmayan bir biçimde ölmesine sebep olanlar, sokaklarda bizzat hayvan besleyenler ile buna izin veren kamu yönetimidir. Bu sorumsuzluğun, her yıl milyonlarca yabani ve evcil hayvanın kabul edilemez bir biçimde başıboş kedi-köpeklerin dişleri arasında can vermesine yol açtığını da eklemek lazım. Bu noktada kendi saha gözlemlerimden bir kesit sunacak olursam; sokakları ve kırları 1996 yılından bu yana aralıksız dolaşırım. Yaban hayatını bir bütün olarak ayırsız sevmekle birlikte, ötüşlerinden dolayı çok sevdiğim bir kınalı kekligi, kuluçkaya yatmışken avlayan bir tilkiyi gördüğümde bile ekosistemin sağlıklı bir biçimde çalıştığını düşündüğüm için, hep sevindim. Ancak, yabanda veya yerleşim yerinde evcil kedilerin ağzında bir kuş gördüğümde, sokakta kedi besleyenler ile kamu yetkililerini her defasında ısrarla sorumluluklarını kabul etmeyen zalimler olarak nitelerim.

Türkiye'de egemen olan anlayışla, sokak kedi-köpek popülasyonunu kontrol altına almaya çalışmanın, 24 yıllık sonuçları üzücüde olsa tartışmaya yer vermeyecek düzeyde açıktır. Çözüm bellidir, altı boş beylik lafların yarattığı sorunlar (başıboş kedi-köpeklerde refah yetmezliği, ekosistem tahribatı, hayvan, çevre ve halk sağlığı kayıpları ile kamu güvenliği ve zararı) ortadadır. Ötenaziyi dışlayan seçeneklerle, popülasyonu kontrol altına almanın olanağı yoktur. Kangrenleşmiş bir bacağı, hasta veya hasta yakınlarına şirin görünmek uğruna ampute etmeme, fayda-zarar denkleminde hekimlik mesleği ile asla bağdaştığını düşünmüyorum. Zaten, Dünyada Hukukun Üstünlüğü Endeksinde üst sıralarda yer alan hiçbir ülkede, veteriner hekimlerin evcil kedi-köpeklerin başıboş sokakta yaşamasına izin vermesi düşünülemez. Ülkemizde ise durum, tek kelimeyle iç acıtıcıdır.

Yasal Çerçeve/Mevzuat

Sağlam hukuk; temellerdeki olguları iyi çözülmüş hukuktur. Teknik, idari ve mali açıdan çözülmemiş bir olayı çözmüş gibi yapıp kurallara bağlamanın ismi kanun ve yönetmelik olabilir. Ancak, bu temelde hukuk olmaz. Kanunlar yazarak sorunlar çözülebilseydi, sanırım Copy-Paste Çağı'nda dünya bir günde güllük gülistanlık olurdu.

Anayasanın 5.Maddesine göre, devletin temel amaç ve görevlerinden biri de kişinin temel hak ve hürriyetlerini korumaktır. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu çerçevesinde, sokak kedi-köpekleri tarafından 2023 yılında 300.000'den fazla kişi ısırılıyorsa, devlet (kamu yönetim otoritesi) görevini layıkıyla yapmadığı içindir. Daha başıboş kedi-köpek kaynaklı kazaları ve bu kazalara bağlı oluşan yaralanma, sakat kalma, ölüm ve maddi kayıplar ile çevreye bulaşmış hastalıkların boyutunu bilmiyoruz. Eş dostla kırk yılda bir gidebildiğin bir kır veya sahil lokantasının çevresindeki başıboş kediler, lokmayı boğazına diziıyor. Şehirlerdeki ağaçların dallarında kuş kalmadı.

Türkiye'de "hayvan sever" tabiri, genellikle kamusal alanda kedi-köpekleri besleyenler için kullanılmaktadır. Bu nitelendirme, sokakta hayvan besleyenleri haksız yere onurlandırdığı gibi kamuoyu nezdinde fazlasıyla sorumsuz kılmaya yaramaktadır. Birçok semtte sürü halinde dolaşan başıboş köpeklerden dolayı gece araçsız sokağa çıkmak, pek akıl karı değildir. Köpeğinizle birlikte parklarda güvenle dolaşarak, rahat bir nefes almanın olanağı ise yoktur. Sahipsiz kedi-köpek kaynaklı sorunları; "hayvan sever", "hayvan sevmez" müsabakasına çevirmeden, esastan özgürce konuşup, tartışmıyoruz. Oysa konu, hayvan sevip sevmeme meselesi değil, konu; hayvanın sağlığı ve refahı ile çevre ve halk sağlığını koruma noktasında, sorumluluk üstlenip üstlenmeme meselesidir. Nitekim 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ve bu kanunda yapılan tüm değişiklikler, sokak hayvanları sorununa çözüm getiriyormuş gibi yaparak, durumu daha da ağırlaştırdığı ortadadır ([Grafik 1](#)). Türkiye Barolar Birliğinin, "[Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine İlişkin Hukuki Değerlendirme](#)" sine, katılmıyorum. Ancak, kamuoyunda egemen olan anlayışı çok iyi yansıttığını düşünüyorum.

Özetle; 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu (yapılan değişiklikler dahil), olguya (somut gerçeğe) dayanmadığı için, bir türlü soruna esastan çözüm getirilememektedir. Bu nedenle de boyna evrensel hukuk, kamu güvenliği, halk sağlığı, çevre sağlığı, kamu zararı ile hayvanın biyolojisi, refahı ve sağlığı açısından kabul edilemez düzeyde çelişik ve muğlak ifadelerle, sorunun halının altına süpürülmeye çalışıldığını söylemek, daha doğru olur.

Sahipsiz Kedi-Köpeklere Dair Mevcut Yasal Çerçevenin Değerlendirilmesi

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu	Bazı maddeler hakkındaki kişisel değerlendirmelerim
<p>Amaç Madde 1- Bu Kanunun amacı; insan, hayvan ve çevre sağlığı gözetilmek kaydıyla hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır.</p>	<p>Amaç Madde 1- “Bu kanunun amacı; hayvanın sağlığı ve refahı ile çevre ve halk sağlığını korumaktır.”</p> <p>Konuya tam hakim olmama veya farklı endişelerle kanunun amacı, karmaşık net olmayan muğlak ifadelerle belirlenmeye çalışılmış.</p>
<p>Tanımlar Madde 3- J) Sahipli hayvan: Bir kişi, kuruluş, kurum ya da tüzel kişilik tarafından sahiplenilen, bakımı, aşıları, periyodik sağlık kontrolleri yapılan ve Bakanlık veri tabanına kaydedilen ev hayvanlarını,</p> <p>k) Hayvan bakımevi: Bakanlıktan izin alınmak suretiyle kurulan, hayvanların sahiplendirilinceye kadar barındırıldığı ve rehabilite edildiği bir tesisi,</p> <p>p) Rehabilitasyon: Sahipsiz hayvanların tedavi ve parazit mücadelesinin yapılmasını, aşılmasını, kısırlaştırılmasını ve dijital kimliklendirme yöntemleriyle işaretlenmesini,</p>	<p>Tanımlar Madde 3- J) Sahipli hayvan: “Bir kişi veya kuruma ait mülkün sınırlarında, belli bir sahibinin ya da bakıcının 7/24 kontrol ve denetiminde olan ev hayvanlarını,</p> <p>k) Hayvan bakımevi; Bakanlık izniyle kurulan, sahipsiz hayvanların asgari ölçülerde refahının sağlandığı barınma tesisini,“</p> <p>p) Yapılan tanım, rehabilitasyon terimi ile bir ilişkisi bulunmamaktadır. Sanki “Rehabilitasyon” terimiyle, kamuoyuna sahipsiz kedi-köpekler ağacın gölgesinde yaşayan bir kelebeğe dönüştürülebilmektedir, algısı yaratılmaya çalışılmış.</p> <p>"Youtube kanalına yüklenen, Tavşanlı'lı Hacı Amca ile belediye çalışanının başıboş köpekler hakkındaki diyalogları, "rehabilitasyon" ifadesini çok iyi tanımlamaktadır (<i>lütfen izleyin</i>).</p>
<p>İlkeler Madde 4- Hayvanların korunmasına ve rahat yaşamalarına ilişkin temel ilkeler şunlardır:</p> <p>a) Bütün hayvanlar eşit doğar ve bu Kanun hükümleri çerçevesinde yaşama hakkına sahiptir.</p> <p>c) Hayvanların korunması, gözetilmesi, bakımı ve kötü muamelelerden uzak</p>	<p>İlkeler Madde 4-</p> <p>a), c), e), f)ve g) bentleri iyi niyet temenni ifadesi gibi durmakta,</p> <p>Örneğin; a) bendindeki hüküm; sorumlusu olduğumuz hayvanların refahını esas almaktan ziyade insanı, koyunu, köpeği, sivri sineği, uğur</p>

<p>tutulması için gerekli önlemler alınmalıdır.</p> <p>e) Nesli yok olma tehlikesi altında bulunan tür ve bunların yaşama ortamlarının korunması esastır.</p> <p>f) Yabani hayvanların yaşama ortamlarından koparılmaması, doğada serbestçe yaşayan bir hayvanın yakalanıp özgürlükten yoksun bırakılmaması esastır.</p> <p>g) Hayvanların korunması ve rahat yaşamalarının sağlanmasında; insanlarla diğer hayvanların hijyen, sağlık ve güvenlikleri de dikkate alınmalıdır.</p> <p>h) Hayvanların türüne özgü şartlarda bakılması, beslenmesi, barındırılma ve taşınması esastır.</p> <p>ı) Hayvanları taşıyan ve taşıtanlar onları türüne ve özelliğine uygun ortam ve şartlarda taşımalı, taşıma sırasında beslemeli ve bakımını yapmalıdırlar.</p> <p>k) “..... Kedi ve köpek sahipleri, hayvanlarını dijital kimliklendirme yöntemleriyle kayıt altına aldırarak yükümlüdürler.</p>	<p>böceğini ve keneyi eşitlemektedir. Bu olgusal olmayan yaklaşım, mevcut yaşam örüntüsü açısından doğru ve kabul edilebilir olmadığı için, uygulamada bir karşılığı bulunmamaktadır.</p> <p>Hayvanlarda refahının sağlanması esas olmakla birlikte yabani, güçten düşmüş ve sokak hayvanlarında öncelikler farklıdır. Yabani hayvanlarda habitatlarının korunması, güçten düşmüş hayvanlarda hayvanın refahı, sokak hayvanlarında ise öncelik kamu sağlığı ve güvenliğidir. Bu nedenle yabani, güçten düşmüş ve sokak hayvanlarının ayrı ayrı maddeler içinde ele alınması daha doğru ve yerinde olacaktır.</p> <p>h) "Hayvanların asgari refah koşullarının sağlandığı güvenli bir ortamda bakılması, beslenmesi, barındırılması ve taşınması esastır."</p> <p>ı)"....., taşıma sırasında bakım, besleme ve dinlendirme ihtiyacını eksiksiz karşılamalıdırlar."</p> <p>k) Kedi ve köpek sahiplerine yüklenen bu sorumluluktan kamu yararı sağlanabilmesi için sokaklarda başıboş kedi-köpeğin olmaması veya çok çok az olması gerekir. Sürünün bir bütün olarak izlenmesi, bireylerinin tümüne yakını tanımlanmasıyla mümkün olabilir. Somut anlatımla 100.000 başlık bir sürünüz var, 70.000 başını kayıt altına alıp, diğerini kayıt altına alamamak kimliklendirmeyi boşa düşürür. Bizim gibi şehirlerin tika basa sahipsiz hayvanlarla dolu olduğu bir ülkede, yapılacak kimliklendirme çalışmalarında kazananlar dijital kimlik üreticileri, çip takanlar ve bir iş yapmış gibi algı yaratanlar, kaybedenler ise gereksiz yere çip takılan hayvanlar ile boşa harcanan kaynaklar olur.</p> <p>Mevcut durumda kedi-köpek sahiplerine, hayvanlarını dijital kimliklendirme yöntemleriyle kayıt altına aldırma</p>
--	--

	<p>zorunluluğunun getirilmesinin, kamu yararı açısından bir artışının olmayacağını, ancak kaybolan kedi-köpeği bulmaya veya seyahat edenlere kolaylık sağlayacağını, bu nedenle de çip takmanın isteğe bağlı olması, daha doğru ve yerinde olacaktır.</p>
<p>Hayvanların sahiplenilmesi ve bakımı</p> <p>Madde 5- Bir hayvanı, sahiplenen kişi, hayvanı barındırmak, hayvanın türüne ve üreme yöntemine uygun olan etolojik ihtiyaçlarını temin etmek, sağlığına dikkat etmek, insan, hayvan ve çevre sağlığı açısından gerekli tüm önlemleri almakla yükümlüdür.</p> <p>Hayvan sahipleri, sahip oldukları hayvanlardan kaynaklanan çevre kirliliğini ve insanlara verilebilecek zarar ve rahatsızlıkları önleyici tedbirleri almakla yükümlü olup; zamanında ve yeterli seviyede tedbir alınmamasından kaynaklanan zararları tazmin etmek zorundadırlar.</p>	<p>Hayvanların sahiplenilmesi ve bakımı</p> <p>Madde 5-Çok doğru ve yerinde.</p> <p>Ancak hayvan sahiplerine yüklenen yükümlüklerin aynısının, kamusal alanlarda sokak veya yaban hayvanlarını bakıp-beslemeye çalışan kişi ve kurumlar için de olması gerekir. Aksi takdirde bazı kişi ve kurumları sebep olduğu fiilden sorumlu tutmamak "ceza ehliyetine" sahip olmadıkları anlamına gelir. Oysa 4721 sayılı Türk Medeni Kanun'un 14. Maddesinde kimlerin fiil ehliyetsizliğine sahip olduğu belirlenmiştir (<i>Ayırt etme gücü bulunmayanların, küçüklerin ve kısıtlıların fiil ehliyeti yoktur.</i>).</p>
<p>Sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanların korunması</p> <p>Madde 6-Sahipsiz ya da güçten düşmüş hayvanların kanuni istisnalar hariç öldürülmeleri yasaktır.</p> <p>Güçten düşmüş hayvanlar ticarî ve gösteri amaçlı veya herhangi bir şekilde binicilik ve taşımacılık amacıyla çalıştırılmaz.</p> <p>Sahipsiz hayvanların korunması, bakılması ve gözetimi için yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde, yerel yönetimler yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler ile insan ve çevre sağlığı için oluşabilecek olumsuz etkilerini gidermeye yönelik tedbirler, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı ile eşgüdüm sağlanarak, diğer ilgili kuruluşların da görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.</p> <p>Sahipsiz veya güçten düşmüş</p>	<p>Sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlar ile tehlike arz eden hayvanların hayvan bakımevine alınması</p> <p>Madde 6- "Sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlar ile tehlike arz eden hayvanların en kısa sürede yerel yönetimlerce kurulan veya izin verilen hayvan bakımevlerine götürülmesi zorunludur. Bakımevine alınan hayvanlar öncelikle söz konusu merkezlerde oluşturulacak müşahede yerlerinde tutulması sağlanır.</p> <p>Sahipsiz ve güçten düşmüş hayvanlar ile tehlike arz eden hayvanların korunması, bakılması ve gözetimi için yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde, yerel yönetimler yetki ve sorumluluklarına ilişkin düzenlemeler ile insan ve çevre sağlığı için oluşabilecek olumsuz etkilerini gidermeye yönelik tedbirler, İçişleri Bakanlığı ile eşgüdüm</p>

<p>hayvanların en hızlı şekilde yerel yönetimlerce kurulan veya izin verilen hayvan bakımevlerine götürülmesi zorunludur. Bu hayvanların öncelikle söz konusu merkezlerde oluşturulacak müşahede yerlerinde tutulması sağlanır. Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir ve rehabilite edilen köpekler, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.</p>	<p>sağlanarak, diğer ilgili kuruluşların da görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir."</p> <p>Kanundaki muğlak ifadelerle kedileri sokakta bırakıp, sahipsiz köpekleri bakımevine almanın, kısa bir süre sonra nelere yol açacağını kestirmek hiç de zor değildir. Sanki sokak kedi popülasyonuna tavan yapmak için hazırlanmış bir madde. Şark coğrafyasının bir numaralı sporu; "beylik laflarla, olgulara sırtını dönmek", tam da bu olsa gerek.</p>
<p>Hayvanların ötanazisi Madde 13- (Ek: 30/7/2024-7527/5 md.) Bakımevine alınan köpeklerden; insan ve hayvanların hayatı ve sağlığı için tehlike teşkil eden ve olumsuz davranışları kontrol edilemeyen, bulaşıcı veya tedavi edilemeyen hastalığı bulunan ya da sahiplenilmesi yasak olanlara 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen tedbir uygulanır.</p>	<p>Hayvanların bakımevinde bakımı ve ötanazisi</p> <p>Madde 13- "Bakım evine alınan hayvanlardan; saldırganlık veya sağlık açısından tehlike arz edenler, ağır hasta veya net asgari ücretin %5'i üzerinde tedavi giderleri olanlar, doğrudan uyutulur (ötenazi uygulanır). Diğer hayvanlar ise sahiplendirilmek üzere asgari refah koşullarının sağlandığı korunaklı bir ortamda 14 gün bakılır.</p> <p>14 gün içerisinde sahiplendirilen hayvanlar ise ücretsiz olarak sağlık taramasından geçirilerek aşı, kısırlaştırma, tedavi ve kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra sağlıklı bir şekilde sahiplenene teslim edilir. Sahiplendirilmeyen hayvanlar ise bakım evine alındığı günden 14 gün sonra uyutulur"</p> <p>Öncelikle ötanazi gibi kamuoyunca tartışılan ağır fiillerin, mutlaka kanunla net anlaşılabilir bir biçimde karara bağlanması gerekir. Türkiye'nin mevcut bakımevi kapasitesi, sahipsiz hayvan mevcudunun maksimum %2,5'ine kadar ancak yetmektedir. Bir kedi-köpeğin ortalama yıllık barındırma, bakım-besleme, sağlık giderleri maliyeti minimum 36.000 TL (1.000 \$) olduğunu göz önünde alındığında, 5-10 milyon sahipsiz hayvanın asgari refah koşullarında bakım evinde yaşatılması gerek fiziksel gerekse sosyoekonomik açıdan gerçekçi değildir. Muğlak</p>

	ifadelerle, gerçekçi olmayan çözümlerle, kanunun etkinliği zayıflatılmamalıdır.
<p>İl hayvanları koruma kurulu</p> <p>Madde 15- Her ilde il hayvanları koruma kurulu, valinin başkanlığında, sadece hayvanların korunması ve mevcut sorunlar ile çözümlerine yönelik olmak üzere toplanır.</p> <p>Bu toplantılara;</p> <p>a) Büyükşehir belediyesi olan illerde büyükşehir belediye başkanları, büyükşehir bağlı ilçe belediye başkanları, büyükşehir olmayan illerde belediye başkanları,</p> <p>b) Doğa koruma ve milli parklar il şube müdürü,</p> <p>c) Tarım ve orman il müdürü,</p> <p>d) Çevre ve şehircilik il müdürü,</p> <p>e) İl sağlık müdürü,</p> <p>f) İl millî eğitim müdürü,</p> <p>g) İl müftüsü,</p> <p>h) Belediyelerin veteriner işleri müdürü,</p> <p>ı) Veteriner fakülteleri olan yerlerde fakülte temsilcisi,</p> <p>j) Münhasıran hayvanları koruma ile ilgili faaliyet gösteren gönüllü kuruluşlardan valilik tarafından seçilecek en çok iki temsilci,</p> <p>k) İl veya bölge veteriner hekimler odasından bir temsilci,</p> <p>1) İl baro temsilcisi veya ildeki barolardan birer temsilci,</p> <p>katılır.</p> <p>Kurul başkanı gerekli gördüğü durumlarda konuyla ilgili olarak diğer kurum ve kuruluşlardan yetkili isteyebilir.</p>	<p>İl hayvanları koruma kurulu</p> <p>Madde 15- İl hayvanları koruma kurulunun teşekkülü, siyasetten ve hukuken sorunu sorunsuzca "halının altına süpürmeyi" garanti altına alınmaya çalışıldığını göstermektedir (veteriner fakültesi, müftü, baro, millî eğitim, çevre ve şehircilik vb.). Kurul aracılığıyla yetki ve sorumluluk odağı dağıtılarak, yürütmenin konuya ilişkin kararları muğlaklaştırılmaktadır.</p> <p>Madde 15 kamu yönetim sorununun kök derinliğini açıkça göstermektedir.</p> <p>Bu madde sorumlu kamu kuruluşlarını sorumsuz kılarak, çevre sağlığı, kamu sağlığı ve güvenliği ile hayvanların sağlığını ve refahını açıkça tehlikeye düşürmektedir.</p> <p>Bu bağlamda kamu yetki ve sorumluluğu ile bağdaşmayan il hayvanları koruma kurulu lağvedilerek, tek yetkili ve sorumlunun, valinin başkanlığında sorumluluk sahalarındaki kamu kurumları (İçişleri Bakanlığı-kolluk kuvvetleri, mahalli idareler, Tarım ve Orman Bakanlığı) kılmanın bir zorunluluk olduğunu düşünüyorum.</p>
<p>Yerel hayvan koruma görevlilerinin sorumlulukları</p> <p>Madde 18- (Mülga: 30/7/2024-7527/15 md.)</p>	<p>"Sorumluluk abidesi" Madde 18'in, 20 yıl yürürlükte kalmış olması, başlı başına üzüntü verici de olsa, yürürlükten kaldırılması, doğru ve yerinde olmuştur.</p>
<p>Mali destek</p> <p>Madde 19- İnsan, hayvan ve çevre sağlığının korunması amacıyla bakımevleri, hastaneler ve ameliyathaneler kurmak, bunlara ilişkin ilaç, alet ve ekipmanları temin etmek ile bakımevlerinde</p>	<p>Mali destek</p> <p>Madde 19- Genel bütçe hükümleri çerçevesinde ifadeler yer aldığı için herhangi bir sorun teşkil etmemektedir.</p> <p>Ancak, köpek sahibi olmaya ciddiyet</p>

<p>bakım, rehabilitasyon ve sahiplendirme gibi faaliyetleri yürütmek için, başta yerel yönetimler olmak üzere diğer ilgili kurum ve kuruluşlara teşvik veya Bakanlıkça uygun görülen miktarlarda mali destek sağlanır. Bu amaçla Bakanlık bütçesine gerekli ödenek konulur. Bu ödeneğin kullanımına ilişkin esas ve usuller, Hazine ve Maliye Bakanlığının olumlu görüşü alınmak suretiyle Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.</p>	<p>kazandırma ve de belediyelerin hayvan koruma bütçelerinin güçlendirilmesi amacıyla; “Belediye sınırları içerisinde yaşayan köpek sahiplerinden (sokak köpeği sahiplenilenler hariç), hayvanları koruma bütçesine doğrudan aktarılmak üzere yıllık 1.000 TL hayvan vergisi alınır.” Hükmünün eklenmesinde yarar vardır.</p>
<p>Yerel yönetimlerin sorumluluğu Ek Madde 1 – Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler, sahipsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvanların korunması ve sahiplendirilinceye kadar bakımının yapılması ile rehabilitasyonunun sağlanması amacıyla hayvan bakımevleri kurar.</p> <p>Birinci fıkrada belirtilen hayvanlar, ilgili belediyeler tarafından hayvan bakımevine götürülür. Hayvan bakımevi kurma zorunluluğu olmayan belediyeler ile il özel idareleri ise sorumluluk alanındaki bu hayvanları en yakın hayvan bakımevine götürür. Bakımevlerine alınan hayvanlar Bakanlık veri sistemine kaydedilir. Rehabilitasyon edilen köpekler, sahiplendirilinceye kadar hayvan bakımevlerinde barındırılır.</p> <p>Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler bakımından, geçici 4 üncü maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyeleri ile ayrılan kaynağı hayvan bakımevi kurmak, sahipsiz hayvanları toplamak, rehabilitasyon etmek veya sahiplendirilinceye kadar bakmak için sarf etmeyen ya da bu kaynağı başka amaçlar için sarf eden belediye başkanı ve belediye yetkililerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”</p>	<p>Yerel yönetimlerin sorumluluğu Ek Madde 1- “Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler, sahipsiz veya güçten düşmüş ya da tehlike arz eden hayvanlar için bakımevleri kurar.</p> <p>Birinci fıkrada belirtilen hayvanlar, ilgili belediyeler tarafından hayvan bakımevine götürülür. Hayvan bakımevi kurma zorunluluğu olmayan belediyeler ile il özel idareleri ise sorumluluk alanındaki bu hayvanları en yakın hayvan bakımevine götürür. Bakım evine getirilen hayvanlardan tehlike arz edenler, ağır hasta veya net asgari ücretin %5'i üzerinde tedavi giderleri olanlar doğrudan uyutulur (ötenazi uygulanır). Diğer hayvanlar ise sahiplendirilmek üzere asgari refah koşullarının sağlandığı korunaklı bir ortamda 14 gün bakılır.</p> <p>Bu süre zarfında sahiplendirilen hayvanlar ücretsiz olarak sağlık taraması, aşı, kısırlaştırma, tedavi ve kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra sağlıklı bir halde sahiplenene teslim edilir. Sahiplendirilmeyen hayvanlar ise 14 gün sonra uyutulur.</p> <p>Hayvan bakımevindeki ötenazi işlemleri, belediye veteriner hekimi veya belediye veteriner hekimi sorumluluğunda gerçekleştirilir”.</p> <p>Büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve nüfusu yirmi beş bini aşan belediyeler bakımından, geçici 4 üncü</p>

	<p>maddenin ikinci fıkrasında belirtilen kaynağı ayırmayan belediye başkanı ve meclis üyeleri ile ayrılan kaynağı bu amaç için sarf etmeyen ya da başka amaçlar için sarf eden belediye başkanı ve belediye yetkililerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası verilir.”</p>
--	---

2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)	TCK 177. Maddesi Hakkındaki Kişisel Değerlendirmem
<p>Hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması</p> <p>Madde 177- (1) Gözetimi altında bulunan hayvanı başkalarının hayatı veya sağlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde serbest bırakan veya bunların kontrol altına alınmasında ihmal gösteren kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.</p>	<p>Madde 177- Çok doğru ve yerinde, ancak eksik.</p> <p>Evcil hayvanın sokağa terk edilmesi, kamusal alanda evcil veya yaban hayvanların beslenmesi</p> <p>“Madde 177- (1).....</p> <p>(2) Doğal afetler haricinde kamuya açık alanlarda (cadde-sokak, meydan, park, kampüs, site, boş arazi vb.) sokak veya yaban hayvanı besleyen kişiler ile buna engel olmayan sorumluluk sahalarındaki kamu görevlileri (trafikte/karayolunda trafik polisi/jandarma, sokak-park-bahçelerde belediye zabıtası, orman sahalarında orman muhafaza memuru, kampüslerde kampüs yetkilisi, köylerde muhtar gibi), hakkında, birinci fıkrada belirtilen cezalara hükmolunur. “</p> <p>5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda sahihsiz veya yaban hayvanın can ve mal güvenliği açısından yaratabileceği tehlikelerden kimseyi sorumlu tutmaması, sorumlulara caydırıcı nitelikte cezai müeyyide öngörmemesi, öncelikle kişi hak ve hürriyeti ile çelişmektedir. Başiboş veya yaban hayvanların kamuya açık alanlarda bakıp-beslemenin önüne geçilmedikçe, çevre ve halk sağlığı ile hayvanların sağlığı ve refahına bağlı sorunlar derinleşecektir. Bu bağlamda, kamusal alanda sahihsiz veya yaban hayvanların çoğalmasında sorumluluğu olanlara da mutlaka cezai yaptırım getirilmesi şarttır.</p>

Hayvanları Koruma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 7527 Sayılı Kanun Hakkında Kişisel Değerlendirmelerim

Hayvanları Koruma Kanununda 7527 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle özetle; “sokak hayvanlarını yakala, kısırlaştır, aldığı yere bırak” hükmünün yerine, “sokak kedilerine dokunma, köpekleri bakımevine al da ne yaparsan yap” hükmü getirilmiştir. Değişiklik öncesi ve sonrası iki temel anlayışta son derece sorunu çözmekten uzaktır (elbette başıboş köpeklerin sokakta bırakılmaması gerektiği anlayışındaki değişim, önemli). Bu bağlamda;

1-Aşağıdaki listede de görüleceği üzere 5199 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri ile yürürlüğe giriş tarihlerine bakıldığında, söz konusu kanundan beklenen etkinin hiçbir tarihte sağlanamadığı görülmektedir ([Grafik 1](#)). Zaten 5199 sayılı Kanun, olguya dayalı müzakere edilerek yapılmış olsaydı, sanırım bu kadar değişiklik yapılmasını da gerektirmezdi.

01.07.2004 Tarihinde Yürürlüğe Giren 5199 Sayılı Kanuna Ek ve Değişiklik Getiren Mevzuatın Yürürlüğe Giriş Tarihini Gösterir Liste

Değiştiren Kanunun/ KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası	5199 Sayılı Kanunun Değişen veya İptal Edilen Maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
5728	26, 27, 28, 29	8/2/2008
5996	23	13/12/2010
7332	3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 22, 28, 28/A, Ek Madde 1, Ek Madde 2, Geçici Madde 3, Geçici Madde 4	14/7/2021
	10 uncu maddenin birinci fıkrasına eklenen cümle	yayımlı tarihinden bir yıl sonra (14/7/2022)
7527	1, 3, 4, 5, 6, İkinci Kısım Dördüncü Bölüm Başlığı, Üçüncü Kısım İkinci Bölüm Başlığı, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 24, 28, 28/A, 31, Ek Madde 1, Geçici Madde 4	2/8/2024

Kyn; <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5199&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, Erişim 2025

2- Yasalar; iyi insan kaynağıyla, sağlıklı verilerle, doğru iletişimle, etki analiziyle ve özgür bir ortamda müzakerelerle nitelik kazanmaktadır. Türkiye’de birçok sorunda olduğu gibi başıboş hayvan kaynaklı sorunlar da şeffaf/dürüst bir biçimde bütün boyutlarıyla ele alınamamaktadır. Örneğin, yıllık başıboş hayvan kaynaklı maddi-manevi kayıplar, trafik kazaları, saldırıya uğrayan insan ve hayvanlar ile kist hidatik, toksoplazma, cryptosporidiosis

ve neosporosis vaka sayıları, sokak-park-bahçelerde oluşan atık miktarları gibi somut verileri (olguları) bilmeden, konuyu tartışıp karara/yasalara bağlamaya çalışıyoruz.

3- Teknik, idari ve mali açıdan çözülmemiş bir olguyu çözmüş gibi yapıp, meclisten geçirmenin ismi kanun olabilir. Ancak, bu sorunu çözmeye derman olmaz. Bu bağlamda, 7527 sayılı Kanunun, sırf yerel yönetimleri güç duruma düşürmek için yapıldığını, düşünmemek elde değildir. Şöyle ki Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanan çeşitli faaliyet raporu ve açıklamalarından *“2023 yılında Tarım ve Orman Bakanlığınca sokak hayvanları için yaklaşık 100 milyon TL ödenek kullanıldığını, Temmuz 2024 itibarıyla Türkiye’de 105 bin köpek kapasiteli 322 barınak, sokaklarda da tahminen 4,5 milyon civarında sahipsiz hayvan olduğunu”* biliyoruz. Mevcut durumda belediyelerin sahipsiz hayvan barınak kapasitesinin, sokaktaki hayvanların yaklaşık %2,5’na ancak yettiği açıktır. Somut anlatımla taşıma gücünüz 2,5 kg ise size 100 kg yük yükleniliyorsa, elbette sizi güçsüz göstermek veya küçük düşürmek için yapılmış bir fiilden başka bir şey aklınıza gelmez. Bu nedenle, 2024 yılında 7527 sayılı Kanun’la yapılan değişikliklerin; sokak hayvanlarının sağlığı ve refahı, çevre sağlığı ile kamu sağlığı ve güvenliğini güvence altına almayı amaçlamaktan çok, yerel yönetimleri zor durumda bırakmak için yapıldığını düşündürmektedir.

4- Kanun yapımcılarının, 7527 sayılı Kanunu yapmadan önce 1.000 başlık veya 10.000 başlık hayvancılık işletmeleri ile hayvan barınaklarının bakım-besleme, sağlık ve atık yönetimini kendi gözleri ile görmelerini çok isterdim. Sanırım o zaman sokaklarda veya bakım evlerinde milyonlarca yırtıcı hayvanı barındırmaya kalkmanın imkansızlığını, popülizm batağına saplanmadan daha iyi anlayabilirlerdi.

5- Bizim gibi kalabalık ve büyük coğrafyalara sahip ülkelerde sokak hayvanları sorunun çözümünde, olmazsa olmaz üç temel koşul vardır. Birincisi doğru bilgi (şeffaflık), doğru iletişim (güvenirlilik), ikincisi doğal afetler haricinde kamusal alanda sokak ya da yaban hayvanı besleyen kişi ve kurumlara; çevreye ve hayvana faydadan çok zarar verdiği için cezai müeyyide konulması (beslenme odağını ortadan kaldırmak), üçüncüsü ise kırsalda (köylerde) ve şehirlerde dışarıda bir tek başıboş kedi-köpeğin kalmasına müsaade etmemektir. Kedi-köpekler sokakta kaldığında aşağıdaki Tablo 3 ve Grafik 2’de de görüleceği gibi, popülasyonda eksponansiyel artış söz konusu olduğu için, kısırlaştırmayla çoğalmanın önünün alınabileceğini, ancak şarlatanlar iddia edebilir. Elbette her yaşam (beslenme-barınma) alanının bir doğal taşıma kapasitesi vardır. Bir alanda yoğunluk artıka çevresel dirençte (doğurganlık, hastalık, açlık, kavga gibi kötü koşullara bağlı kayıplar) artacağı için

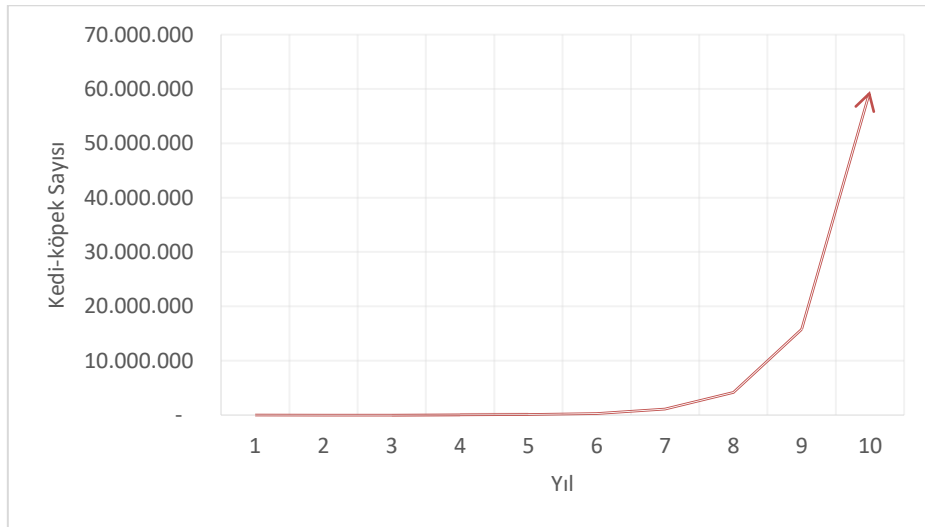
popülasyon artış hızı yavaşlamakta, hatta eksiye düşebilmektedir. Somut anlatımla, bir mahallede kedi düşmanı 6-7 sokak köpeği, bir tek sokak kedisine bile yaşama hakkı tanımayabilir. Ancak çevresel direnç ortadan kalktığına ise, bu kez boşalan yaşam alanları vakum etkisiyle çevreden aldığı göçlerle çok kısa sürede dolabildiği gibi, doğurganlık hızı daha da artabilmektedir. Bu nedenle sokak hayvanları sorunu, sırf belediyeleri sorumlu kılmakla çözülemez. Yurt dışında köy-kentlerde bütünlüklü olarak ele alınmasını zorunlu kılar.

Tablo 3; 10 Sokak Kedi-Köpeğin Yıllık Popülasyon Artış Hızı

Yıl	Yılın Başında				Yıl İçinde		Bir Yılın Sonunda
	Toplam Erişkin Kedi-Köpek Sayısı	Dişi Erişkin Kedi-Köpek Sayısı (%50)	Döl Verimi Problemi Olan Erişkin Dişi Kedi-Köpek Sayısı (kısır kalan, düşük yapan %20)	Aktif Üreyen Dişi Kedi-Köpek Sayısı (%80)	Doğan Ortalama Yavru Sayısı (aktif dişi başına 8)	Ölen Kedi-Köpek Sayısı (Mevcutun %10'unu)	Toplam Erişkin Kedi-Köpek Sayısı
1.	10	5	1	4	32	4	38
2.	38	19	4	15	122	16	143
3.	143	72	14	58	461	60	544
4.	544	272	54	218	1.741	228	2.056
5.	2.056	1.029	206	823	6.586	864	7.778
6.	7.778	3.889	778	3.111	24.890	3.267	29.400
7.	29.400	14.701	2.940	11.761	94.086	12.349	111.138
8.	111.138	55.570	11.114	44.456	355.648	46.679	420.108
9.	420.108	210.054	42.011	168.043	1.344.346	176.445	1.588.008
10.	1.588.008	794.004	158.801	635.203	5.081.626	666.963	6.002.670

Not; ondalık sayılar yuvarlanarak gösterilmiştir.

Grafik 2; 100 Sokak Kedi veya Köpektен Oluşan Bir Sürünün 10 Yıldaki Büyüme Hızı/Gücü

Bu çerçevede mevcut 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanununu (değişen, eklenen, iptal edilen maddeler dahil) değerlendirdiğimde, sorunun esastan çözümü noktasında, değişen pek bir şey göremiyorum. Durmak yok, sorunu halinin altına süpürmeye devam.

Bir Sosyal Medya Vakası Örneği

“Saldırgan köpek gruplarına bölge halkı zehirli et versin, hepsi gebersin” diyen Yıldız Tilbe hakkında suç duyurusu

Şarkıcı **Yıldız Tilbe**, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında, “*Saldırgan köpek gruplarına bölge halkı zehirli et versin, hepsi gebersin*” dedi. İstanbul Barosu Hayvan Hakları Merkezi, tepki çeken paylaşımın ardından Yıldız Tilbe hakkında suç duyurusunda bulundu.

İstanbul Barosu Hayvan Hakları Merkezi, resmi Twitter hesabından yaptığı bir paylaşım ile ünlü sanatçı hakkında suç duyurusunda bulduklarını açıkladı:

"Halkı suç işlemeye ve kanunlara uymamaya, hayvanlarımızı öldürmeye teşvik ve tahrik eden, kin ve düşmanlığa yönlendiren Yıldız Tilbe hakkında tarafımızca suç duyurusunda bulunulmuştur. Kamuoyunun bilgisine sunulur."

<https://t24.com.tr/haber/,1020642> , 13 Mart 2022 12:34

"Yıldız Tilbe hakkında Bursa Barosu'ndan suç duyurusu

Sosyal medya hesabından sokak köpeklerine ilişkin yaptığı paylaşım nedeniyle tepki çeken Şarkıcı Yıldız Tilbe hakkında Bursa Barosu suç duyurusunda bulundu.

Açıklamada şöyle denildi:

"Öncelikle milyonlarca takipçisi olan, topluma örnek olması gereken, herhangi bir canlının yaşam hakkının gaspına destek olmaması gereken bu şahsı kınıyoruz!"

İlgili şahıs her ne kadar meşru müdafaa izlenimi yaratmaya çabalamış olsa da devam twitlerinde katil 5199 diyerek gerçek niyetini belli etmiştir. Bu yöndeki bir çağrının asıl amacı hayvan düşmanlarının çeşitli eylemlerine uydurulmuş bir kılıf yaratma çabasından öte değildir.

Ülkemizde son dönemlerde sokak köpekleri veya toplumun köpeklere karşı nasıl davranacağı konusunda bilgisizliğinin sebep olduğu olumsuz durumlar yaşanmaktadır.

Ancak sokak hayvanları da bizler gibi yaşama hakkı olan canlılardır. Yaşanan üzücü olaylar sebebi ile hiçbir günahı olmayan, kimseye zararı olmayan hayvanların ve hayvan seven kişilerin hedef gösterilmesi hukuka ve vicdana aykırıdır.

Bursa Barosu olarak yaşamdan yana olduğumuzu yeniden vurguluyoruz! İnsan veya hayvan, her canlının yaşama hakkı olduğunu, canlıların yaşama hakkının biz insanlar tarafından gasp edilemeyeceğini, hangi türün yaşayacağına karar verme yetkisinin insana ait olamayacağını; Hayvanların yaşam haklarının da insanlar gibi uluslararası sözleşmeler ve iç mevzuatımızca korunduğunu, bu tarz sosyal medya paylaşımlarının Türk Ceza Kanunu'nda yer alan "Suç işlemeye tahrik", "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılama", "Kanunlara uymamaya tahrik" suçlarına sübut verdiğini hatırlatmak isteriz.

Yaşanan üzücü olayların çözümünün; hayvanların yaşam haklarının gasp edilmesi, acılar içinde ölmeleri olmadığını, yıllardır haykırdığımız gibi ülkemizde öncelikle üretim çiftliklerinin kapatılması, merdiven altı dediğimiz kayıtsız üretimin durdurulması, eş zamanlı bir kısırlaştırma seferberliği ve resmi kurumların ve özellikle belediyelerin görevlerini ifa edip etmediğinin denetlenmesi ve özellikle çocuklara/gençlere hayvanlara nasıl yaklaşmaları konusunda eğitim verilmesi ile bu sorunun insancıl yollarla çözülebileceğini tekrar hatırlatıyoruz.

Son dönemde basın ve yayın organlarında sıkça hayvanlar aleyhine, yanlı ve abartılmış haberler yapıldığını, hayvanların bir çeşit seçim propagandası haline getirilmeye çalışıldığının farkındayız. Buna müsaade etmeyeceğiz!

Sokak hayvanlarının popülasyonunun artmasının sorumlusu yasa değişikliği yaparken objektif değerlendirmeleri dikkate almayan, üretim çiftliklerini kapatmayan, sorumluluğunu yerine getirmeyen kurumlara yaptırım öngörmeyenlerdir!

Nasıl ki son yıllarda insanlar arasında saldırganlık had safhada olduğu için sokağa çıkma yasağı ilan edilmiyor ise münferit olaylar sebebi ile sokakta yaşayan hayvanların tümü saldırgan olarak yaftalanıp temel hakları olan yaşam hakları ellerinden alınmamalıdır.

Sadece insan olduğumuz için doğadaki diğer canlıların yaşam hakkında söz sahibi olduğumuzu düşündüren üstenci bakış açısından kurtulmadıkça toplumsal barışın sağlanamayacağı da bir gerçektir.

Twitter'da paylaşım yaparak hayvanları ve hayvan seven vatandaşları hedef gösteren şahıs hakkında suç duyurusunda bulunduğumuzu ve ilimizde bu tarz paylaşımlar yapanlar hakkında da ilgili mercilere suç duyurusunda bulunulacağını kamuoyuna saygıyla duyuruyor, resmi makamları hayvanlar aleyhine yürütülen bu propaganda konusunda ivedilikle önlem almaya ve hayvanların yaşam hakkını korumak için yasaları uygulamaya davet ediyoruz!"

<https://www.bursabarosu.org.tr/tr/gundem-haberler-yildiz-tilbe-hakkinda-bursa-barosundan-suc-duyurusu.html>, 14.03.2022

"Şarkıcı Yıldız Tilbe, sahihsiz köpeklerle ilgili paylaştığı tweet'ten sonra hakkında yapılan yorumların 'taciz ve linç boyutuna vardığı' iddiasıyla suç duyurusunda bulundu.

Fotoğraf: AA

Bir gazetecinin sorusu üzerine paylaşımından sonra hakarete uğradığını belirten Tilbe, "Ne annem, ne babam, ne vücudum, ne kişiliğim, ne sanatım, hiçbir şey bırakmadılar. O yüzden çok gücüme gitti. Aslında geçecektim bu olayı ama bu kadar hakareti niye yiyeyim ki ben? İnsanı savunduğum için mi" dedi.

Kendisine "**Katil**" dendiği için günlerce ağladığını dile getiren Yıldız Tilbe, sözlerini şöyle noktaladı: "**En sonunda da yasal olarak hakkımı aramaya karar verdim. Çünkü bu insanlar, ben, 'Vahşi hayvanlar ortadan kaldırılсын' dediğim için akıl sağlığıma kadar beni sorgulamaya çalışıyorlar. Bunu yapanlar da avukatlar, çok ayıp.**"

<https://www.diken.com.tr/>, 01/04/2022 14:20, <https://www.youtube.com/watch?v=M9qxOQs4K2M>

Bir sosyal medya vakası üzerinden konuyu özetleyecek olursam;

Tam olarak kaç kişi ve kurumun duyarlı bir sanatçının maksadını aşan bu sözüne “*Saldırgan köpek gruplarına bölge halkı zehirli et versin, hepsi gebersin*”, eleştiri ötesi yıldırıcı, taciz ve linç boyutuna varan düzeylerde reaksiyon gösterdiğini bilmenin imkanı yok. Verilen tepkiler, kendilerine "hayvan sever" denilen kişilerin, toplum üzerindeki zorbalığının adeta bir göstergesi olmuştur. İki gözde hukuk kurumunun olaya verdiği tepkinin de toplumda baskın olan zihniyeti, ezberlerin, sorunun kök derinliğini ve çözüm noktasından ne kadar uzak olduğumuzu fazlasıyla ele verdiğini düşünüyorum. Başboş kedi-köpek severlerin yaygın (ana akım) medya desteği ile ülkenin yasama, yürütme ve yargı organları üzerindeki etkisi uygulamalarda fazlasıyla kendini belli etmektedir. Türkiye'de "hayvan sever" kavramının bağlamından koparılarak dogmalaştırıldığını, sokak veya yaban hayvanı besleyen kişi ve kurumların sorumluluklarının kamuoyu nezdinde esastan sorgulanmadığını, bu durumun da sorunun çözümünü mümkün olmaktan çıkardığı aşıkardır.

Olguları (somut gerçekleri) görmemezlikten gelme anlayışıyla, kamuoyunu yanıltmaya dönük "rehabilitasyon" gibi çarpıtılan (bağlamından koparılan) kavramlarla, sorumluluğu karman çorman komisyonlar marifetiyle ortadan kaldıran yasalarla, bir sorunu çözmenin imkanı olamaz. Sorunlarını çözemeyen ülkelerin liginde yer almak da bu olsa gerek. Hayvanları Koruma Kanunundaki temel çelişkileri, masum hayvanların ve halkın giderek artan acılarını hiç kimsenin yok saymaya hakkının olmadığını düşünüyorum. Akıl ve fikir dünyamızın sebep-sonuç ilişkisinden azade subjektif değerler üzerinden şekillenmesine bu noktada şahit olmak azap verici.

Baharda, hayatının baharında iki güzel çiçek için yastayım.

Köpekten kaçarken otomobilin çarptığı üniversite öğrencisi hayatını kaybetti

Köpeklerden kaçmak isterken otomobilin çarptığı üniversite öğrencisi Rabia Kallı, tedavi gördüğü hastanede 7 gün sonra yaşamını yitirdi.

11.03.2022 18:22 Güncelleme: 11.03.2022 18:22

amp.artigercek.com

Köpekten kaçarken kamyonun çarptığı Mahra Melin Pınar son yolculuğuna uğurlandı

Antalya'nın Serik ilçesinde köpekten kaçarken yola çıkan ve kamyonun çarpmasıyla ağır yaralanıp, 23 gün sonra hayatını kaybeden 9 yaşındaki Mahra gözyaşları arasında toprağa verildi. Küçük kızın, anne, baba ve kardeşi ise tabuta son kez sarılarak gözyaşı döktü.

Haberler - İHA - Anadolu Ajansı 29.03.2022 - 14:54 | Son Güncelleme : 29.03.2022 - 16:21

SON SÖZ

Düşüncesizlikten ve sorumsuzluktan dolayı her sabah gözümü açtığımda binlerce çiçek için korkuyorum. Kamu güvenliği ve sağlığından sorumlu olanlar, çevreden sorumlu olanlar, hayvan sağlığı ve refahından sorumlu olanlar, durmadan “katliam yasası” diye başlık atan medyanın reyting müptelaları ile sokaklarda torba torba mama, kemik ve yemek artıklarını dağıtıp kendilerine "hayvan sever" payesi biçenler; sevginiz, aklınız, fikriniz, projeleriniz için söyleyecek son sözü bulamıyorum.